

ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

САВЧЕНКО Володимир Святославович - аспірант кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України

**УДК 342.7
DOI 10.32782/EP.2022.4.12**

У статті визначаються особливості забезпечення інформаційної безпеки України в умовах воєнного стану, введеного Указом Президента України 24 лютого 2022 року.

З'ясовано, що інформаційна пропаганда має своє поширення не лише на інформаційному та медійному просторі самої російської федерації, а досить часто виходить за межі кордонів росії і сягає інших континентів та держав. На тимчасово окупованих територіях активно проводиться політика інформаційного залякування населення, що залишаються на непідконтрольних українському народові територіях. Населення України залишається фактичним заручником російської пропаганди, не маючи доступу до правдивої інформації щодо актуального стану подій, які насправді відбуваються в Україні. Цілком зрозуміло, що у 2022 році Україна має вести війну, у тому числі й на інформаційному фронті, шляхом гарантування інформаційної безпеки.

Визначено, що нормативно-правове гарантування інформаційної безпеки в Україні містить значну кількість нормативних та підзаконних нормативно-правових актів. Особливої уваги заслуговує прийнята в кінці 2021 року Стратегія інформаційної безпеки.

Зроблено висновки, що, на жаль, у сучасних умовах залишається значний відсоток підневільних громадян України, що залишаються на тимчасово окупованих територіях, які підтримують нову окупаційну владу, всіма можливими способами допомогти ворогу в тому числі з використанням інтернет-ресурсів.

Доведено, що рівень інформаційної безпеки та захищеності нашої держави в умовах воєнного стану є достатньо високим, щоб протидіяти зовнішньому ворогу. Це підтверджується постійними невдалими спробами російської федерації розповсюджувати на території України недостовірну та фейкову інформацію, а також швидким реагуванням компетентних органів та запобігання викиду такої інформації в публічний простір.

Ключові слова: інформація, безпека, воєнний стан, пропаганда, інтернет-ресурси

Постановка проблеми

Уже більш ніж вісім років Україна перебуває в заручниках військової агресії сусідньої держави, що хоче підірвати суверенітет та незалежність нашої країни. З 2014 року така військова агресія переросла в повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України в лютому 2022 року. Одним із засобів, яким користується сусідня держава задля досягнення своїх цілей, виступає інформаційна пропаганда, що з 2014 по 2022 рік суттєво видозмінилася.

Така інформаційна пропаганда має своє поширення не лише на інформаційному та медійному просторі самої російської федерації, а досить часто виходить за межі кордонів росії і сягає інших континентів та держав. На тимчасово окупованих територіях активно проводиться політика інформаційного залякування населення, що залишаються на непідконтрольних українському народові територіях. Населення України залишаєть-

ся фактичним заручником російської пропаганди, не маючи доступу до правдивої інформації щодо актуального стану подій, які насправді відбуваються в Україні. Цілком зрозуміло, що у 2022 році Україна має вести війну, у тому числі й на інформаційному фронті, шляхом гарантування інформаційної безпеки.

Метою дослідження виступає здійснення комплексного огляду сучасного стану гарантування інформаційної безпеки в умовах введеного 24 лютого 202 року воєнного стану, а також визначення перспективних напрямів щодо підвищення рівня такої безпеки в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій підтверджує актуальність обраної тематики, а також зацікавленість з боку наукової спільноти. Серед основних публікацій можливо виділити працю Гбур З.В. “Основи інформаційної безпеки держави в умовах війни” [1], Мезепа С.О. “Інформаційна безпека в умовах війни” [2], Гаврильців М.Т. “Інформаційна безпека держави у системі національної безпеки України” [3], Цимбалюк В. С. “Правове регулювання інформаційної безпеки в Україні” [4], Ільницької У. «Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам» [5] та інші.

Виклад основного матеріалу

Конституцією України в ст. 17 зазначено, що захист суверенітету та територіальної цілісності України, гарантування її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [6].

Як відомо, 24 лютого 2022 року по всій території України було введено правовий режим воєнного стану, що був продовжений вже декілька разів.

Сьогодні в умовах російсько-української війни інформаційний продукт, що поширюється засобами масової інформації, стає психолого-технічним засобом впливу на свідомість суспільства чи окремих його груп. Більшість населення довіряє соціаль-

ним мережам та засобам масової інформації (далі - ЗМІ) і може робити помилкові висновки й ухвалювати рішення, нав'язані з певною метою, а іноді навіть підштовхнути до кримінального правопорушення. Загальновідомо, що пропаганда та поширення недостовірної інформації є загрозою національній безпеці, тому вкрай важливо провести дослідження для боротьби з такими проявами.

Інформаційна складова російсько-української війни поставила на порядок денний посилення захисту національного інформаційного продукту, у тому числі запровадження адміністративних обмежень трансляції на українській території програм іноземних теле- і радіоканалів та поширення іншої масмедійної продукції, яка дестабілізує суспільну ситуацію в Україні і формує загрози національній безпеці.

Слід відмітити, що зміст інформаційної безпеки розкривається в Доктрині інформаційної безпеки України, зокрема, як невід'ємна складова кожної зі сфер національної безпеки і як важлива самостійна сфера забезпечення національної безпеки [7]. Інформаційна безпека є складним, системним, багаторівневим явищем, на стан і перспективи розвитку якого мають безпосередній вплив зовнішні та внутрішні чинники, найважливішими з яких є: політична обстановка у світі; наявність потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз; стан і рівень інформаційно-комунікаційного розвитку країни; внутрішньополітична обстановка в державі.

Інформаційна безпека спрямована на забезпечення стану захищеності інформаційного простору, передбачає здійснення превентивних і захисних заходів в інформаційному середовищі людини, суспільства та держави. На підставі низки законів, зокрема Конституції України [6], Законів України: “Про національну безпеку України” [8], “Про Концепцію Національної програми інформатизації” [9], “Про оборону України” [10] тощо, одностайно інформаційна безпека визнається одним із напрямів державної політики у сфері національної безпеки і оборони, невід'ємною частиною політичного, еконо-

мічного, оборонного та інших складників національної безпеки.

Також останніми роками Україна зробила важливі кроки щодо регулювання інформаційної безпеки на нормативно-правовому рівні. Так, 28 грудня 2021 року було затверджено Стратегію інформаційної безпеки, головною метою прийняття якої є посилення спроможностей щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, її інформаційного простору, підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної та політичної стабільності, оборони держави, захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, демократичного конституційного ладу, забезпечення прав та свобод кожного громадянина. Слід зазначити, що саме цією Стратегією було вперше на законодавчому рівні визначено дефініції інформаційної безпеки України, під якою розуміється “складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об’єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом” [11].

Слід зауважити, що в липні 2016 р. у Варшаві на черговій сесії НАТО кіберпроростір віднесено до переліку сфер ведення військових дій. На сесії були прийняті «Зобов’язання щодо забезпечення кібероборони», що передбачають фінансування профільних програм, розвиток взаємодії між національними структурами, активізацію обміну даними про кіберзагрози, підвищення кваліфікації працівників національних структур у сфері кібербезпеки, відпрацювання питань кібероборони в процесі захо-

дів оперативної та бойової підготовки [4, с. 25]. Таким чином, світова спільнота визнає інформаційний фронт важливим компонентом у протидії зовнішньому ворогу.

З перших днів війни Україна проводить активну політику у сфері підвищення рівня інформованості та захищеності від пропагандистських новин, що знаходяться в публічному просторі. Так, враховуючи пряму військову агресію з боку російської федерації, активне поширення державою-агресором дезінформації, викривлення відомостей, а також виправдовування або заперечення збройної агресії російської федерації проти України, з метою донесення правди про війну, забезпечення єдиної інформаційної політики в період дії в Україні правового режиму воєнного стану, запровадженого Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, враховуючи вимоги Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Рада національної безпеки і оборони України на період дії воєнного стану ще в березні 2022 року вирішила, “що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки, забезпечення якої реалізується шляхом об’єднання всіх загальнонаціональних телеканалів, програмне наповнення яких складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач на єдиній інформаційній платформі стратегічної комунікації – цілодобовому інформаційному марафоні “Єдині новини #UAразом” [12].

Такий інформаційний марафон дав змогу з перших днів війни отримувати достовірну та правдиву інформацію щодо актуальних новин з ведення наступальної військової агресії сусідньої держави та опору Збройних сил України.

Проте, основною проблемою, з якою стикається сучасний інформаційний фронт України, залишається російська пропаганда на тимчасово окупованих територіях, населення якого фактично позбавлене можливості отримувати достовірну та правдиву інформацію.

Яскравим прикладом інформаційно-психологічного впливу на свідомість дітей в умовах протистояння між Україною та Росією є друкована продукція. В окупованому Луганську було представлено новий ілюстрований дитячий пізнавально-розважальний журнал “Вежливые человечки”. Продукція розрахована на дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку. Головними героями оповіді є героїчні дітлахи в образах так званих “бійців Малоросії”, а в негативних героях цієї оповіді не складно упізнати Президента України, Прем’єр-міністра та Секретаря РНБО. Таке перекручування фактів, паплюження та зневага до перших осіб держави формує в дитячій свідомості викривлену картину сприйняття сьогодення, змінює їх цінності та життєві орієнтири і навряд чи зможе виховати з них гідну особистість з високим рівнем правосвідомості та громадянською позицією [13].

Можливо цілковито погодитися з позицією Ільницької У., яка зауважує, що увага до проблем гарантування інформаційної безпеки України зумовлена антиукраїнськими впливами, які пропагують ідеї сепаратизму, насильства, національної ворожнечі і є спробами руйнування національної ідентичності України, знищення міжнародної злагоди, посягання на конституційний лад України, територіальну цілісність держави. Проблема гарантування інформаційної безпеки України актуалізується в умовах війни на Сході, коли з боку Російської Федерації відбувається інформаційна експансія, упереджене та тенденційне висвітлення фактів та явищ, а технології російських інформаційно-психологічних операцій спрямовані на забезпечення домінування в українському (а також у глобальному) інформаційному просторі та на утримання медійної переваги. Через російські пропагандистські інформаційно-психологічні кампанії, акції, медіазаходи відбувається вплив не лише на суспільну свідомість громадян України, а й на світову громадськість [5, с. 29].

Неможливо не відмітити активну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, ЗМІ, громадських організацій, волонтерських організацій та міжна-

родної спільноти у забезпеченні необхідного рівня захищеності від різноманітних російських кібератак та масової пропаганди. Зокрема, в мережі Інтернет можливо знайти правила інформаційної гігієни в період воєнного стану, правила поведінки в соціальних мережах. Крім того, компетентними державними органами здійснюється постійний моніторинг усіх соціальних мереж, засобів обміну та висвітлення інформації щодо спростування недостовірної інформації, визначення фейкової інформації, виявлення осіб, що розповсюджують неправдиву інформацію.

Проте, на жаль, у сучасних умовах залишається значний відсоток підневільних громадян України, що залишаються на тимчасово окупованих територіях, які підтримують нову окупаційну владу, усіма можливими способами допомогти ворогу, у тому числі з використанням інтернет-ресурсів.

Висновки

Підсумовуючи викладене вище, можливо констатувати, що рівень інформаційної безпеки та захищеності нашої держави в умовах воєнного стану є достатньо високим, щоб протидіяти зовнішньому ворогу. Це підтверджується постійними невдалими спробами російської федерації розповсюджувати на території України недостовірну та фейкову інформацію, а також швидким реагуванням компетентних органів та запобігання викиду такої інформації в публічний простір.

Література

1. Гбур З.В. Основи інформаційної безпеки держави в умовах війни. 868-872 с. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6325/13361-1?inline=1>
2. Мезепа С.О. Інформаційна безпека в умовах війни. 2022: РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ПРАВО, БЕЗПЕКА, СВІТ (29-30 квітня 2022 року). URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/view/942>
3. Гаврильців М.Т. Інформаційна безпека держави у системі національної безпе-

ки України. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 2. С. 200-203.

4. Цимбалюк В. С. Правове регулювання інформаційної безпеки в Україні: проблеми теорії та практики. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 2 (8). С.22-30.

5. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. *Humanitarian vision*. 2016. Vol. 2, № 1. С. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2016_2_1_7.

6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628>

7. Про Доктрину інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>

8. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

9. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.08.1998 р. № 75/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр#Text>

10. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

11. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: введено в дію Указом Президента України від 28 грудня 2021 року-

12. № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>

13. Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану: Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року, введено в дію Указом Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text>

14. В ЛНР издали детский журнал «Вежливые человечки». URL: <http://korrespondent.net/ukraine/3630876-v-lnr-yzdaly-detskiy-zhurnal-vezhlyvye-chelovechky>

REFERENCES

1. Gbur Z.V. Basics of information security of the state in conditions of war. 868-872 p. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6325/13361-1?inline=1>

2. Mezera S.O. Information security in conditions of war. 2022: RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: LAW, SECURITY, WORLD (April 29-30, 2022). URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/view/942>

3. Gavriltsov M.T. State information security in the national security system of Ukraine. *Legal scientific electronic journal*. 2020. No. 2. P. 200-203.

4. Tsymbalyuk V. S. Legal regulation of information security in Ukraine: problems of theory and practice. *Administrative law and process*. 2014. No. 2 (8). P.22-30.

5. Ilnytska U. Information security of Ukraine: modern challenges, threats and countermeasures against negative information and psychological influences. *Humanitarian vision*. 2016. Vol. 2, No. 1. P. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2016_2_1_7.

6. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254/96 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628>

7. About the Information Security Doctrine of Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated February 25, 2017- No. 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>

8. On the national security of Ukraine: Law of Ukraine dated June 21, 2018 No. 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

9. About the Concept of the National Informatization Program: Law of Ukraine dated August 4, 1998 No. 75/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр#Text>

10. On the defense of Ukraine: Law of Ukraine dated 06.12.1991 No. 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

11. Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated October 15, 2021 «On Information Security Strategy»:

implemented by the Decree of the President of Ukraine dated December 28, 2021-No. 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>

12. Regarding the implementation of a unified information policy in the conditions of martial law: Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 18, 2022, put into effect by the Decree of the President of Ukraine dated March 19, 2022 No. 152/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text>

13. The LPR published a children's magazine «Polite People». URL: <http://korrespondent.net/ukraine/3630876-v-lnr-yzdaly-detskyi-zhurnal-vezhlyvye-chelovechky>

Volodymyr Savchenko

graduate student of the Department of Administrative and Financial Law National University of Life and Environmental of Ukraine

**FEATURES OF PROVIDING
INFORMATION SECURITY IN UKRAINE
UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL
STATE**

The article defines the peculiarities of ensuring information security of Ukraine in the conditions of martial law introduced by the Decree of the President of Ukraine on February 24, 2022.

It has been found that information propaganda has spread not only in the information and media space of the Russian Federation itself, but quite often

goes beyond the borders of Russia and reaches other continents and countries. In the temporarily occupied territories, a policy of informational intimidation of the population remaining in the territories not under the control of the Ukrainian people is actively pursued. The population of Ukraine remains a de facto hostage of Russian propaganda without access to true information about the current state of events that are actually happening in Ukraine. It is quite clear that in 2022, Ukraine must wage war, including on the information front, by ensuring information security.

It was determined that the regulatory and legal provision of information security in Ukraine contains a significant number of regulatory and sub-legal regulatory acts. The Information Security Strategy adopted at the end of 2021 deserves special attention.

It was concluded that, unfortunately, in today's conditions, there remains a significant percentage of enslaved citizens of Ukraine, who remain in temporarily occupied territories, who support the new occupying power, help the enemy in all possible ways, including using Internet resources. It has been proven that the level of information security and security of our state in the conditions of martial law is high enough to counter an external enemy. This is confirmed by the constant unsuccessful attempts of the Russian Federation to spread unreliable and fake information on the territory of Ukraine, as well as the quick response of the competent authorities and the prevention of the release of such information into the public space.

Keywords: *information, security, martial law, propaganda, Internet resources*